

עדכון מבית מדרש להלכה בהתישבות- אמונת אי"ש | אלול תשע"ט

עדכון מבית המדרש להלכה בהתישבות - אמונת אי"ש -

לאתר בית המדרש <

המדור מוקדש לעילוי נשמת הגאון רבי אליקים שלנגר זצ"ל במלאות השלושים לפטירתו. נלב"ע ה' במנחם אב תשע"ט.

מה חדש בבית
המדרש?

סוגיות אקטואליות בנושאים שונים
הנוגעים למצוות התלויות בארץ

ללוח אחוזי ערלה
לחץ כאן
מעודכן לקיץ תשע"ט

שאל את הרב

שאלה: ברשותי ארגז של עגבניות שחלקן ירוקות, האם אפשר להפריש מהירוקות על האדומות [ואם לא כיצד עלי להפריש מהעגבניות הירוקות]?

תשובה: במשנה¹ מבואר שכל הפירות האדומים עונת

עונת המעשרות

פירות ארץ ישראל חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות בהגיעם לשלב גידולם הנקרא בפי חז"ל "עונת המעשרות". עד שלב זה, הפירות אינם ראויים לאכילה ואינם נחשבים פרי **מחמת קוטנם** ולפיכך אינם חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות. לכן, אם קטפו פירות לפני שהגיעו ל"עונת המעשרות" מותר לאוכלם מבלי להפריש מהם תרומות ומעשרות. דין זה נלמד מהפסוק (ויקרא כז, ל) "מזרע הארץ מפרי העץ" - עד שיהיה פרי. וכן בתבואה וקטניות נאמר "עשר תעשר את כל תבואת זרעך" - עד שתעשה תבואה. כמו כן צריכים שיגיעו לשלב שאם זרעו את גרעיניהם הם יצמחו.

מתי היא עונת המעשרות בפירות וירקות?

לכל פרי עונת מעשרות משלו כמבואר במשנה בתחילת מסכת מעשרות. וז"ל המשנה: "מאימת הפירות חייבים במעשרות: התאנים משיבחילו, והענבים והבאושין משיבאישן, האוג והתותים משיאדימו וכל האדומים משיאדימו (כל הפירות שאדומים בגמר גדילתם, "עונת המעשרות" שלהם משיתחילו להאדים - רמב"ם), הרימונים משימסו, התמרים משיטילו שאור, הפרסקין משיטילו גידין

המעשרות שלהם היא משיאדימו, וביאר הרמב"ם בפירוש המשניות משיתחילו להתאדם, אמנם כפי שהתבאר לעיל לגבי הפרשה בבנות ואבוקדו אין צריך שבפועל יאדימו אלא די בזה שיהיו ראויים להאדים, ולכן אם העגבניות הירוקות עתידות להאדים, אפשר להפריש מהם

[עדיין יש לבדוק עפ"י מה שכתב הרמב"ם שצריך גם שיגיעו לשלב שזורעים את הגרעינים והם יצמחו ולא מספיק שיהיו ראויים לאכילה אלא צריך שיגיעו לבשלות מסוימת, וצריך לבדוק באיזה שלב זה בעגבניות. בעז"ה עתיד ענין זה להבדק ולהתפרסם בקרוב ע"י בית המדרש].

אמנם מכיון שעגבניות שנקטפו בשלב מאד מוקדם פעמים שלא יאדימו לעולם, לכן אפשר להפריש רק כאשר התחילו לשנות את צבעם, מירוק כהה וחזק לירוק בהיר יותר, שאז ודאי יאדימו.

1 מעשרות פ"א מ"ב.

**בשורה ללומדים! חדש!
משניות דברי שיר חלה,
ערלה וביכורים -
בכרך אחד**

ביאור תמציתי המסביר את דברי המשנה בבהירות רבה בשפה קלה ופשוטה, תוך שימת דגש על קירוב המושגים ההלכתיים והמציאות החקלאית ללב הלומדים. אף הלומדים את המסכת בעיון ימצאו תועלת

(האפרסקין כשיתחילו להתבשל נמשכין בהם כמו חוטין או גידים אדומים וזה קורה כשמתחילים להאדים קצת - רמב"ם), והאגוזים משיעשו מגורה, ר"י אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה". ועי' עוד במשניות להלן שם מהי עונת המעשרות בשאר סוגי הפירות והירקות. כאשר מגיעים הפירות לשלבים אלו הם נעשים ראויים לאכילה, לכל הפחות בשעת הדחק, ומקבלים שם פרי.

כתבו הפוסקים שאין אנו בקיאים בכל הסימנים הכתובים במשנה, אך סימנים אלו אינם אלא ללמד שהפירות הגיעו לשליש גידולם [למבואר בכמה מן הראשונים וכן ביאר החזו"א הכוונה שהגיעו לשליש [בישולם].

להלכה מחלקים את הפירות והירקות לענין "עונת המעשרות" לשלושה סוגים:

- **פירות הראויים לאכילה בעודם קטנים** [כגון תפוחים ואתרוגים] - עונת המעשרות שלהם היא משיתעגלו - משתהיה להם צורת פרי, ואפילו אם הפרי קטן מאד.
- **ירקות הראויים לאכילה בעודם קטנים** [כגון קישוא, מלפפון, אבטיח, דלעת וכיו"ב] - עונת המעשרות שלהם היא מתחילת גידולם כיון שמתחילת גידולם הם ראויים לאכילה. וכן **ירקות עלים** - שאוכלים את העלים שלהם [כגון חסה, פטרוזיליה, כרוב וכדו'] מתחייבים במעשרות מיד בצמיחת העלים.
- **ירקות שאינם ראויים לאכילה עד שיגדלו** - ירקות אלו אינם מתחייבים במעשרות עד שיהיו ראויים לאכילה.

עונת המעשרות בענבים ורימונים

חז"ל קבעו דין מיוחד לעונת המעשרות בענבים ורימונים, שאם הגיע גרגיר אחד מהם לעונת המעשרות נחשב שכל הפרי או האשכול הגיע לעונת המעשרות. כמו כן כל פירות העץ שעליו הפרי או האשכול המדובר, מתחייבים בהפרשת תרומות ומעשרות. יותר מכך - אם העץ נמצא בתוך כרם של ענבים וי"א אף במטע של רימונים כל העצים שנמצאים באותו צד של עץ זה נחשבים שהגיעו לעונת המעשרות¹.

יש אומרים שגם בשאר עצים אם פרי אחד מהעץ הגיע לעונת המעשרות נחשבים כל הפירות שעל העץ שהגיעו לעונת המעשרות².

רבה בספר בסיוע לפתוח את הסוגיות ובביאור נושאים מוקשים. לכל משנה מצורפים פסקי הלכה למעשה בנושא עליו מדברת המשנה. ספר זה שנערך ע"י הגאון רבי שאול ריכנברג שליט"א מרבני ופוסקי בית המדרש, מצטרף לספריו הקודמים על המשניות (שביעית וג' פרקים ראשונים מכלאים), אשר כבר נתקבלו בהתלהבות רבה בקרב הלומדים.

להשיג במשרדי בית המדרש ובחנויות הספרים. הפצה ראשית "הפצת הספר" טל. 036765382.

מחיר הכרות: 28 ש"ח
דמי משלוח: 15 ש"ח

לרכישה

במסגרת הפעילות הברוכה להפצת תורת ארץ ישראל על ידי בית המדרש להלכה בהתיישבות, מוציא בית המדרש ידיעון הליכות שדה אשר יוצא מספר פעמים בשנה.

עם שדרוג הידיעון לאחרונה והגדלתו, הננו שמחים לבשר כי ישנה אפשרות לקבל את הידיעון במייל על פי הסכמתך.

לקבלת הידיעון שלוח
מייל חוזר <

אכילה והפרשה קודם עונת המעשרות

פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות מותר לאכול מהם בלי להפריש תרומות ומעשרות. אם הפריש מפירות אלו - לא תיקן את הפירות, והפירות שהופרשו לתרומות ומעשרות נשארו חולין. פירות שיש עליהם ספק אם הגיעו לעונת המעשרות יכול להפריש וממה נפשך, אם הם הגיעו לעונת המעשרות - חלה ההפרשה, ואם לא הגיעו - אינם חייבים. אם יש ספק שמא חלק הגיעו וחלק לא הגיעו יזהר שלא יפריש מאלו על אלו.

נביא את דברי החכמת אדם בספרו שערי צדק שכתב (פ"ב הל' ט): "ז"ל "ולפי שלדעתי אין אנו בקיאים באותם שיעורים, לכן לא העתקתי, אלא **נקוט כלל זה משהתחיל להתבשל קצת בתחילת בישולו או הגיע לעונת המעשרות**".

הפרשת פירות שנקטפו מהעץ כאשר אינם ראויים לאכילה

ישנם פירות הנקטפים מהעץ טרם הבשלתם ונוהגים להפריש מהם תרו"מ אף כאשר אינם ראויים לאכילה כלל, כגון: אבוקדו, אפרסמון, בננות וכד'. הג"ר ירוחם פישל גרוסברג זצ"ל עורר על כך³, שמכיון שאינם ראויים לאכילה כלל הרי הם נחשבים כפירות שעדיין לא הגיעו לעונת המעשרות שהרי עונת המעשרות היא רק כאשר יש אפשרות בדוחק לאכול את הפירות ולפי דבריו אם הפרישו קודם הבחלתן לא עשו ולא כלום וצריך להפריש שוב.

אולם למעשה הוראת גדולי הפוסקים⁴ שניתן להפריש מהם תרו"מ אף טרם הבחלתם, וכן נוהגים.

טעם הדבר הוא שאין תהליך ההבחלה קשור לעונת המעשרות, וכיון שמבחינת הגידול הם הורדו מהעץ הרבה לאחר שליש גידולם וכבר קיבלו את כל מה שהפרי צריך לקבל מהעץ, אף שכעת אינם בשלים לאכילה, מ"מ כיון שיותר אינם צריכים להבשיל על העץ, שפיר חשיב שהגיעו לעונת המעשרות והם ראויים וחייבים בהפרשה, ואפשר להפריש מהם אף קודם הבשלתם. ודומה הדבר לפירות וירקות שנקטפו לאחר שנגמר גידולם על העץ או באדמה כגון חבוש, דלעת, תפוח אדמה ועוד שאפשר לעשרם אף שעדיין אינם ראויים לאכילה כלל עד שיבשלו אותם.

סברא נוספת כתב הגרי"פ גרוסברג שם בשם הגרי"ז מבריסק זצ"ל שמכל מקום אפשר להפריש מפירות אלו, משום שאם נחשיבם שלא הגיעו לעונת

תוכן הענינים לגיליון 204

- ביעור מעשרות
- שריפת חלה
- הפרשת אורח
- הפריש ולא ברך-
- להשאל
- אננס- ירק או עץ
- לוח אחוזי ערלה
- כלאי הכרם

**במסגרת בית ההוראה
ע"ש הרב רוזנברג זצ"ל**

עונים רבני בית ההוראה
במשך שעות היממה
לשאלות הלכתיות
בטלפון 02-6488888 שלוחה 31.

**ראש בית המדרש הגאון
רבי יוסף אפרתי שליט"א**

עונה בימים ראשון, שני
ושלישי בין השעות 12:30-
12:00 בשלוחה 5.

**ניתן לקבל מידע או
לשאל שאלות באתר בית
המדרש להלכה
בהתיישבות,
או בכתובת האימייל
bhl@bhl.org.il**

המעשרות א"כ הם פטורים לעולם כיון שפירות שנקטפו קודם שהגיעו לעונת המעשרות פטורים, עיי"ש שדן האם יש ראייה לזה. [ולפי טעם זה אי אפשר להפריש מפירות אלו על פירות שהבשילו לגמרי שמא אלו פטורים].

נידון נוסף שדנו הפוסקים: פירות אלו שנקטפו בשעה שאינם ראויים עדיין לאכילה ורק על ידי פעולת ההבחלה הם נעשים ראויים לאכילה, נמצא שעדיין לא נגמרה מלאכתן והרי אין מפרישין קודם גמר מלאכה כמבואר ברמב"ם⁵, ואולם גם בזה הורו הפוסקים שכיון שמלאכת השדה נגמרה, נחשב שפיר גמר מלאכה.

יש לציין שישנה מחלוקת האם אפשר להפריש תרומות ומעשרות בזיתים העומדים לכבישה קודם כבישתם; הרדב"ז בתשובה⁶ וכן המהר"ח"ו בשם האר"י ז"ל⁷ ועוד, סוברים שכל שעדיין לא נכבשו לא נגמרה מלאכתם ואי אפשר להפריש מהם תרומות ומעשרות, וסברתם שכיון שאינם ראויים לאכילה בלא כבישה כבישתן זוהי גמר מלאכתן [ויש לומר בביאור דבריהם שאין זה דומה לבישול תפוחי אדמה או טחינת חיטים, משום שאת הזיתים כובשים פעם אחת בשנה לכל השנה, לכן זה נחשב גמר מלאכת השדה ולא הכנה לאכילה]. אמנם דעת הבית יוסף והחרדים, והשל"ה⁸ וכן נקטו החזון איש⁹ ועוד פוסקים, שאסיפתם היא גמר מלאכתם כשאר פירות וירקות, וכבישתם אינה אלא תיקון הפירות לאכילה.

¹ רמב"ם פרק ב' מהל' מעשר הל' ה.

² עי' רדב"ז שם.

³ בחוברת ליבון הלכה בדבר המעשר בפרי הבגנות [ירושלים תשמ"ז] והודפס בריש ספרו פרי ירוחם והובא שם מכתבו של הר"צ הלוי זצ"ל הרב דיפו שכ' בתשובה להר"ש אפרתי זצ"ל שצריך לחכות עד שיבשילו כשיעור הראוי לאכילה.

⁴ כן דעת הגרצ"פ פרנק בהסכמתו לחוברת הנ"ל וכן דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל הוב"ד בדרך אמונה תרומות פ"ב צה"ל ס"ק לו וכן בפ"ד הל' כא בבה"ל ד"ה על שבחצנין. וכן הסכים להלכה הגר"י וייס במנחת יצחק ח"י סי' קז אך עיי"ש שכ' שאם יכול יפריש לאחר ההבחלה.

⁵ פ"ה מל' תרומות הל' ד.

⁶ ב' אלפים קז.

⁷ שער המצוות פרשת וילך.

⁸ הובא בפאת השלחן פי"ג ס"ק כא.

⁹ מעשרות סי' ה ס"ק ב.

מזכירות בית המדרש

אם אינך רואה מייל זה כראוי לחץ כאן

הודעה זו נשלחה ל- testing@example-domain.com ע"י bhl@bhl.org.il
הסרה מרשימת התפוצה דווח על ספאם

InforUMobile מערכת רב ערוצית לקשר עם הלקוח